

נפשו גחלים תלהט

גליון 286 ניצבים תש"פ

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

ממשיכים במאמרי הכנה ליום הדין, והפעם שיחה בישיבת דבר שמואל כפר גנים פ"ת, ג' דסליחות תשס"ט [נדפס בקונט' חודש השביעי] ובה כמה יסודות נחוצים.

המערכת מודה לאלו שטורחים להעביר את העלונים לציבור רחב יותר שיכול לקבל מהדברים תועלת [בדפוס ובמסירת המייל]. ושטוחה בזה מכל מי שקיבל תועלת להמשיך להעביר את הדברים הלאה ואדרבה נשמח על כך מאוד להרבות הפצת תורת רבינו זצוק"ל. נשמח לקבל הערות והארות.

המערכת

**מדי שבוע ניתן לזכות בזיכוי הרבים אדיר
בהכנסת העלון ל"אוסף גליונות"
המופץ ברחבי תבל באופן מכובד
השבוע הגליון נתם
לעיני בן ציון חיים בן שמואל שמחה
לרפוי"ש אשר אנשיל בן שיינא יפה רחל
ע"י ידידנו הנכבד שליט"א**

התביעה בר"ה על ענין הכבוד

יש מדרש עה"פ בריש איוב ויהי היום, זה ר"ה, ויבואו בני האלוקים זהו ע' הדיינים דב"ד הגדול בשמים, להתייבב על ה' "דין הקודם דהכל כלול בו, מי הוא דלא יכבד לשמו של הקב"ה, ולא

יכבד לתורה, ולעבדיו", עכ"ד המדרש הנוגע לנו. הדברים כשלעצמם מזעזעים הלב. נבאר את דבריהם בשפה פשוטה יותר כדי שכל"א יבין היטב את אשר לפניו, ויראה במשך ימי אלו להיטיב בזה דרכו מאוד כי כאן הוא עיקר קוטב משפטו ביום הדין, ירחם ה' ונצא מלפניו בדימוס.

למדים ממדרש זה שיעיקר התביעה בר"ה היא על ג' דברים כבוד התורה, כבוד ת"ח, וכבוד שמו ית'. ומהי ההערכה לתורה ולתלמידי חכמים, ולשמו ית' כגון בעת שאומרים ברכה האם מכיר שהכל ממנו ית' וכו', וכפי מה שכל אדם וכל הבריאה מתיחסים בכבוד לג' דברים אלו כך ינתן להם חיים לשנה הבאה.

ביאור הענין היות שכל הבריאה נבראה לכבודו ית' כמאמר הכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" הרי שכל ענין המציאות הוא נתינת כבוד, אבל הזלזול והשפלת הערך הוא שלילת המציאות. ולכן "וכל ליצונתא אסירא בר מליצונתא דע"ז" משום שבאמת אין לה שום מציאות כלל. ואין להקשות ממה שהכל רצים אחריה ונדמה משום כך שהיא מציאות קיימת? כבר תירץ רש"י שהיא

להכיר בדין ר"ה

עומדים אנו כמה ימים לפני ר"ה, וכולנו יודעים שבר"ה הבריאה תקבל פסק חדש והשגחה חדשה לשנה הבאה, ואף שבחוצות זה לא ניכר משום שאיננו רואים את זה בחוש, אבל זוהי המציאות, יש דיין! נביא בזה דוגמא ומשל מבת היענה שהיא עוף הגר במדבריות, ואהוב על האריות לטורפו, וכשהיא רואה שהארי רץ אחריה הרי היא רצה לברוח ממנו, וכשרואה שהוא מתקרב ואין באפשרותה לברוח יותר, מה היא עושה? מכניסה את ראשה לבור קטן במדבר ושם בתוך הבור אינה רואה את הארי, אבל זה לא ישנה את העובדה שלבסוף היא תפול טרף בפיו, לכן נקראת בפי חכמינו ז"ל טפש שבעופות. סגירת העינים זה רק התעלמות ולא הצלה, כן מי שהוא חזק הינו מתמודד עם כל בעיה שנתקל בה, ולעומתו החלש בורח, אבל הבעיה לא תשתנה כלל. בודאי שבציבור של בני תורה אין תכונה זו, אך מ"מ כדאי לשמוע שיש כזה בעל ח', כיון שחז"ל אמרו שיש באדם תכונת כל הבריאה, א"כ באופן פרטי יש באדם ג"כ תכונה זו 'לסלק את המציאות מתוך המציאות'.

מהו ענין בינוני

הרמב"ם בפ"ג מתשובה ה"ג אומר, בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה. ומקורו מהירושלמי שהבינוני צריך לתשובה דוקא. והקשו המפרשים אם בינוני הוא, מי שיש לו מחצה מצוות על מחצה עוונות, א"כ יוסיף מצוה אחת וכבר אינו

להב מפיו יצא [ב] תפיסת כללים בעבודת התשובה

ראוי להקדים הערה נחוצה מאוד. הרבה מאוד ספרים נמצאים בהישג יד בדורנו בכל ענין וענין ובפרט לפני המועדים. והנה כל בר דעת חש שהריבוי גורם לפיזור הדעת ובלבולה. יסודי ההכנה הראויה ליום הדין פשוטים ודורשים בעיקר עבודה פנימית ומתונה שנה אחר שנה במסילה העולה. התעסקות עם רבוי השיטות והדרכים והפירושים על כל דבר ודבר **מסיחים את הדעת מהעיקר שהוא עבודת התשובה.**

כעת נבין שרבינו מציע כאן ב' כללים שיש בהם די והותר למלא את כל זמן אלו [מה שנשאר]. בכלל יש לדעת שתפיסת סוגיות כוללות ענפים רבים מעולה יותר כי קל יותר לעסוק בה ועמה כובשים ממילא כשלונות מרובים. הראשון לא להתמקד בפרטים אלא ב"כיוון החיים". נדמה שיש כאן קולא גדולה לעומת החשבון הפרטי על כל מעשה ומעשה, אבל באמת שיש כאן הדרכה נפלאה לתפוס את כללות הסוגיא וממילא יצמח ממנה גם שינויים פרטיים במעשים עצמם. האופן המעשי לבצע את שינוי הכיוון הוא לבדוק את עצמו מצד אחד **בצורה פרטנית** כפי סדר היום וסדר עסקיו ולבחון **הגישה הכללית** מה מדרך אותו בכל שלב ושלב. האם שאיפה לרוחניות או להיפך ח"ו. הגישה הכוללת הנ"ל קלה יותר כי היא מעמידה ב' קטבים ברורים למהלך החיים. ובנקל ניתן להבחין בכל מעשה לאיזה קוטב משתייך. והשינוי הנדרש אינו דווקא בפרטי המעשה אלא בהעמדת גישה אחרת לפני קיום המעשה. לדוגמא אם מרבה בביטול תורה במסגרת לימודיו. במקום לבחון הסיבות הפרטיות לכך וממילא גם יצטרך פתרונות רבים ומפורטים כפי הסיבות וזה יכביד עליו ודאי, יהיה ער לכך שיש כאן כיוון כללי של פוסח על שני הסעיפים כלומר ריחוק מרצונו ית'. ואת זה יכול לתקן בהתבוננות כוללת להרבות התקרבות למהלך חדש. זה יועיל לכל הדברים כאחד.

עצה נוספת היא לתפוס נקודה כוללת שחובקת כל מעשי האדם. האם אני במהלך של "נתינת כבוד" או להיפך. זהו סוג של מהפך בתפיסת החיים שפריו רב ונקל להתבונן בו בקביעות. ועלינו לשים לב שעולמנו מוקף בהרבה ציניות כלפי כל דבר וצריך לדעת שציניות זה קרירות. זה נטילת הכבוד מהדברים כי כל דבר נתפס בלעג "מחוכם", "למדני". אך זה לא משנה את העובדה שבגישה זו בונה לעצמו עולם שאין בו שום דבר חשוב באמת. כי הכל ניתן להעמיד על שולחן הניתוחים ולגלות ה"חשבונעס" וכו'. אין כאן לעג גלוי ואי נתינת כבוד להדיא אבל התוצאה זהה. תן לחכם ויוסיף לקח.

בינוני והוכרע משקלו לצד המצוות, וכתב בזה במאירו בחיבור התשובה בשם הראב"ד דאין הצדיק ורשע או בינוני נמדד לפי מספר מצוות או עוונות, אלא בודקים את תכונת האופי של האדם, אם הוא בתכונת צדיק (אף אם נכשל ח"ו לפעמים) הרי נחתם עם הצדיקים, וכן להיפך (אף אם עשה מצוות, אבל אין מהות ואופי החיים שלו בעשיית רצון השי"ת). והבינוני הוא שפוסח על שני הסעיפים ומתנהג פעם כצדיק ופעם כרשע רח"ל. לכן צריך דוקא תשובה שהיא משנה את כל אופי האדם, ואינה רק עקירת העבירה ע"י החרטה וכו', וכמ"ש הר"מ מדרכי התשובה וכו' ומשנה שמו, כלומר אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה עכ"ל. דבר זה הוא פתח גדול לענין התשובה בר"ה, שכל אחד יראה את שאיפתו העמוקה לחיים נצחיים ולהוסיף כבוד שמים. נמצא שהקבלה שלא ישוב לחטא הכונה לפתיחת מהלך חדש בחיים לא רק פרישה מחטא מסוים ולכן תלוי הבינוני בתשובה שתגביה את דרכו לשאיפת חיים של צדיק.

רק עקירת העבירה ע"י החרטה וכו', וכמ"ש הר"מ מדרכי התשובה וכו' ומשנה שמו, כלומר אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה עכ"ל. דבר זה הוא פתח גדול לענין התשובה בר"ה, שכל אחד יראה את שאיפתו העמוקה לחיים נצחיים ולהוסיף כבוד שמים. נמצא שהקבלה שלא ישוב לחטא הכונה לפתיחת מהלך חדש בחיים לא רק פרישה מחטא מסוים ולכן תלוי הבינוני בתשובה שתגביה את דרכו לשאיפת חיים של צדיק.

וכשנמצאים בציבור של בני תורה צריך לנהוג כבוד אחד בשני, כי כל בן תורה מגיע לו כבוד וערך, כיון שהוא עוסק בתורתו ית"ש שהיא החפץ הכי מרומם מכל המציאות, והאוויר הנצחי בכל המציאות, וצריך להתייחס אליו אחרת מאל אדם מהשוק, ועי"ז רואים לאיזה דבר יש לאדם הערכה ולאיזה עולם הוא שייך, וכשמגיע הדין בר"ה ובאים לחדש את העולם לשנה הבאה, אם הוא שייך לעולמה של תורה שהיא נושא הכבוד בעולם יקבל חיים חדשים לכבודו ית'.

כולה דמיון וז"ל (שמות כ ג) שאינן אלהות אלא אחרים עשאוּם אלהים עליהם, עכ"ל. פי' שרק התעמולה נותנת להם מציאות [א.ה. רגיל רבינו ז"ל להביא הכלל כל שקר שחוזרים עליו הרבה פעמים נתפס כמציאות וזו כוונתו כאן שרבו התעלומה והפרסום של השקר נותן להם אשליה של מציאות קיימת].

ראש השנה מידת האמת יעקב אבינו [בסוד ישרים כי תצא תשנ"ד]

אלא דהם הם הדברים, בהיות כי סוד המנוחה של הנפש הוא השרשתה בענינה עד שא"א להזיזה מזה על ידי כל רוחות שבעולם, אם כן הרי ענין מסירות נפש על קידוש השם היא המנוחה בה' הידיעה.

ולאידך גיסא אין לך דבר שיכול להזיז האדם ממקומו כמו עקירת ואיבוד החיים דאז היא האפשרות היותר גדולה לתמהון לבב וכשלון, כלשון הפסוק וכל אשר לאדם יתן בעד נפשו. ואע"פ כן אינו זז, ותכונה זו היא בכללות הציבור, אם כן הוא כח מושרש בנו ממש שלא ניתן להזזה. וכאן הוא סוד מנוחת הנפש של קומת האדם. ועל זה כתיב יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם. ההכרה שהמנוחה נמצאת רק במחיצת "מאתך", השרשה בדביקות בו ית"ש, ואז ועל מנוחתם יקדישו את שמך, הבן.

אחרי שבעז"ה הגענו לדלות נקודה זו מהעלמה בתוכנו נבא לענינה בראש השנה. בגמ' ראש השנה דף ט"ז איתא אמר ר"א הוי תוקעים לפני בשופר של איל ואני מזכיר לכם עקדת יצחק בן אברהם ומעלה עליכם כאילו עקדתם את עצמכם לפני ע"כ. ואינו מובן איך עם נטילת שופר של איל נעשה ענין כל כך וגבוה. אמנם יובן עדמ"ש בפ' ציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו' שהראיה מביא לזה והרי לכאורה אין החוש מסכים לזה. אמנם המדובר כאן הוא על מי שבעצם שקוע ודבוק בעבודת המצות ומכל מקום יתכן מפעם לפעם ענין היסח הדעת גם כן שהסיע דעתו אל מצב אחר, אז הראיה מספיקה - גם אם היא רק רמז - להחזירו אל עבודת המצות שהרי קשור שם בעצם. עד"ז צריך להבין ענין הגמ' הנ"ל. דכיון דמדובר בראש השנה על בנין אדם וכמש"נ בר"ן, והרי התבאר כי בכלל ישראל מושרש אצלם בעומק ענין קידוש השם, וגם הלא העקדה היתה עובדא גמורה בזה. שהרי היה שם שני כתובים המכחישים זא"ז, אתמול נאמר כי ביצחק וכו' והיום אמר לו העלהו וכו' ויצחק ידע זה כשאמר לו אברהם אלקים יראה לו השה לעולה בני. והרי מעשה אבות סימן לבנים והושרש בנו תכונת האבות ועל ידי העקדה הושרש תכונה דעקדתם את עצמכם לפני. אם כן צריך כאן רק רמז על אופי זה כדי לעורר למעשה את האופי הנמצא כבר בנו. וזהו מה שמספיק שופר של איל.

[א.ה. לימדנו רבינו ז"ל נקודה נפלאה בעבודת הנפש בר"ה ובעצם בכל השנה כולה. והיא נקודת היציבות. בכל אחד ואחד מאיתנו נמצאות אוצרות גנוזים של כחות טמירים ונעלמים בהם מחויבים אנו לעבוד את ה'. כחות אלו נטועים בנו בהיות האדם נברא בצלם אלקים ואינם חיצוניים לנו שצריך להמציא אותם. ידיעה זו לכשעצמה היא מפתח נפלא להכנס בשערי העבודה בידעו ש"אינה בשמים". כדי להגיע ליציבות נמסרה כאן עבודה פנימית שפריה רב. לדמיין בעצמו שמוסר עצמו על קדוש ה'. הכנסת הנפש למצב זה קשה מאוד אבל היא זו שיכולה לעורר באדם רבדים שלא הכיר. דבקות עילאית בבורא ית'. משנפתח מעין זה בנפש מימיו מציפים אותו ומקנים לו יציבות ברורה. יציבות זו היא מעמידה את האדם מול טלטולי החיים המסיחים דעתו מעבודתו ית'.]

בראש השנה אופי ההנהגה העליונה היא מדת האמת במיוחד וכמו שהטביעו אנשי כה"ג במטבע התפלה ודברך אמת וקיים לעד.

ענין אמת הוא מציאות שאין לו הפסק כי מה שיש לו הפסק מכונה כזב, כמבואר במשנה [פרה] נהרות המכזבין וכו'. זאת אומרת שהאמת היא מציאות כזו שלא ניתן להזיזה כלל. וכן הוא יסוד ההנהגה העליונה בראש השנה, העמדת היצירה במהלך של קיימות. אמנם מכיון שזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון הוא ליום ברא אדם הראשון, ו' למעשה בראשית [כמ"ש הר"ן פ"ק דראש השנה], על כן מרכז הנהגת מדת האמת העליונה קשורה עם ביסוס ויציבות במהלך בנין אדם בראש השנה. עדיין צריכים להגדיר עומק הענין וכמשי"ת בעז"ה.

וכן צריכים אנו להגדיר ענין זה בנפש. שהרי כנגד כל הנהגה עליונה יש באדם - בהיותו בצלם אלקים - מקבילה אליה בכחות נפשו. ואם כן צריך לברר איפה סוד כח האמת בנפש האדם כדי להשתמש בו בימים הנוראים הללו. אחרי שנתבאר שאמת היא מציאות שבלתי אפשרי להזיז קיומה על כן הוי כללות מדה זו באדם בשם "מנוחת נפש". ואין הכונה מנוחת נפש שכל הסביב לו יתאים לו וממילא ישתחרר מהדברים שיכולים להטריח ולהטריד שכלו, אלא פי' הוא השרשה כה עמוקה במה שהוא עוסק עד ששום דבר לא יהיה מסוגל להזיזו מעסק זה, וממילא נדחית האפשרות להטרידו, והוא במנוחה שלימה בענינו [ומ"ש רז"ל על אביי דפעם אחת אמר דלא היתה דעתו צלולה בלימודו ביום מסוים כי אמרה לו אמו חורגתו להניח סיר על האש, וכי היה חסר לאביי מדת מנוחת הנפש. אמנם הפי' שם הוא כי מציאות התורה הוא רק כשאין עוד מלבדה ממש כפשוטו, דהרי עומק ועיקר צורתה שמו הגדול ית"ש ובו הוא אין עוד מלבדו כפשוטו. על כן כל דבר שעושה האדם מלבדה הוא בגדר ציור יש עוד גם באופן הדק, ועל זה הוא המדובר, והוא עמוק].

אמנם אחרי שהגענו להבין נקודת האמת בנפש צריך להבין באיזה נקודה היא מתבטאת ביותר כדי לדלותה בעבודתנו. הנה בתפילת מנחה של שבת עיקר המטבע תפילה הוא סביב ענין המנוחה שהודגשה כמה פעמים שם. והסיום הוא יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדישו את שמך. ונאמר על זה בכתבי האריז"ל כי יצייר אז בעצמו העמידה בנסיון על קידוש השם ע"כ. ובפשוטו נראה דכיון דמנוחת שבת הוא כנגד שבת דלעתיד לבוא - וכמ"ש בטור או"ח - ואז תהיה הבריאה מלאה בכבודו ית"ש, על כן כדי לצייר בנפשנו ציור "עולם" שמלא רק מכבודו ית"ש הוא בציור עמידתו בנסיון קידוש השם. ואז העולם קטן של האדם מתמלא רק בחזון אחד של הכרת כבודו ית"ש ומסירתו עליו.

אמנם זה לא יספיק שהרי מדובר על מנוחה ומה שייכות מה שאמרנו למהלך של מנוחה ?